

HIỆP HỘI TỪ ĐIỂN HỌC CHÂU ĐẠI DƯƠNG

NGUYỄN THỊ THU HẢO *

Tóm tắt: Bài báo giới thiệu các thông tin liên quan đến Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương, bao gồm: sự hình thành, tổ chức và các hoạt động khoa học chính của Hiệp hội. Đây là một trong những hiệp hội từ điển học đang có ảnh hưởng mạnh đối với ngành từ điển học trên thế giới nói chung và Châu Đại Dương nói riêng. Bài báo giúp cho những người nghiên cứu về từ điển học và các lĩnh vực liên quan có những hiểu biết rõ hơn về Hiệp hội và giới thiệu cho họ một diễn đàn trao đổi học thuật về các vấn đề lý thuyết cũng như thực hành biên soạn từ điển.

Từ khóa: Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương, Từ điển học, biên soạn từ điển.

Abstract: The article introduces the Australasian Association for Lexicography (AUSTRALEX), including its formation, organization, and main scientific activities. It is one of the associations with a great influence on the lexicography in the world in general and Oceania in particular. The paper helps researchers on lexicography and related fields have a better understanding of AUSTRALEX and introduces them a forum for academic exchange on the theoretical and practical issues of lexicography.

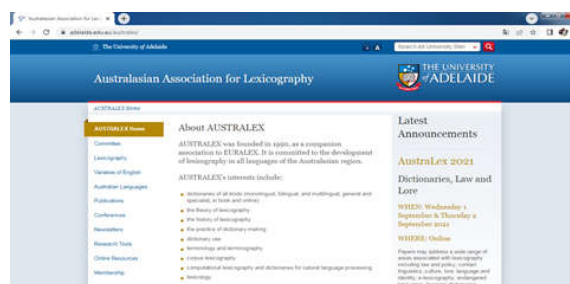
Keywords: Australasian Association for Lexicography, Lexicography, compiling dictionaries.

1. Sự hình thành Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương

Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương (Australasian Association for Lexicography,

viết tắt: AUSTRALEX) là tổ chức xã hội - nghề nghiệp của những người làm việc trong lĩnh vực từ điển học và các lĩnh vực có liên quan. AUSTRALEX mang đến cho những người nghiên cứu về từ điển học và các lĩnh vực liên quan một diễn đàn trao đổi học thuật về các vấn đề lý thuyết cũng như thực hành làm từ điển. Dưới đây là những thông tin về Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương.

AUSTRALEX được thành lập vào năm 1990 với mục đích phát triển ngành từ điển học ở tất cả các ngôn ngữ thuộc khu vực châu Đại Dương. Trụ sở chính của AUSTRALEX được đặt tại Khoa Giáo dục, Trường Đại học Adelaide, Nam Úc. Trang web chính thức của AUSTRALEX là: <https://www.australex.org>.

Giao diện trang Web của AUSTRALEX

2. Các lĩnh vực Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương quan tâm

AUSTRALEX quan tâm đến các vấn đề về:

* ThS - Viện Từ điển học và Bách khoa thư Việt Nam; Email: thuhao78@gmail.com

- Các loại từ điển, bao gồm: từ điển đơn ngữ, từ điển song ngữ, từ điển phổ thông, từ điển chuyên ngành cả bản in và bản trực tuyến;

- Lý thuyết về từ điển học;
- Lịch sử về từ điển học;
- Thực hành biên soạn từ điển;
- Việc sử dụng từ điển;
- Thuật ngữ và thuật ngữ học;
- Từ điển học khối liệu;
- Từ điển học máy tính và từ điển dành cho việc xử lý ngôn ngữ tự nhiên;
- Từ điển học.

3. Tổ chức và các hoạt động chính của Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương

3.1. Thành viên Hiệp hội

Hiệp hội hiện có 80 hội viên. Các hội viên là các nhà từ điển học, các sinh viên chuyên ngành từ điển học, những người làm trong các lĩnh vực liên quan đến từ điển như các nhà xuất bản, giáo viên hoặc giảng viên các trường đại học, thậm chí bất cứ ai yêu thích từ điển. Phần lớn các hội viên là người Úc, New Zealand. Ngoài ra còn có các thành viên ở Nhật, Zambia và Anh.

Để có thể trở thành hội viên của Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương, người tham gia điền vào đơn đăng ký có sẵn trên trang web của Hiệp hội theo đường dẫn sau: <https://www.adelaide.edu.au/australex/membership/register/>.

Đơn đăng ký sẽ yêu cầu người đăng ký cung cấp các thông tin như tên, chức danh, địa chỉ liên hệ, số điện thoại cơ quan, số điện thoại cá nhân, số fax (nếu có), địa chỉ email, đường dẫn đến địa chỉ trang web cá nhân, và các vấn đề mà họ quan tâm về từ điển học chẳng hạn như từ điển học nói chung, từ điển học của các ngôn ngữ thổ

dân ở Châu Đại Dương, từ điển học song ngữ, từ điển học máy tính,...

Mặc dù đăng ký là thành viên của Hiệp hội nhưng nếu không muốn tên mình xuất hiện trong danh sách các hội viên của Hiệp hội thì người đăng ký cũng có thể đăng ký ở chế độ ẩn danh bằng cách đánh dấu vào ô *“Do not list my name at the Australex website”* (Đừng cho tên tôi vào danh sách hội viên của Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương trên trang web).

Hiệp hội hoạt động dưới sự lãnh đạo của một Ủy ban bao gồm 10 thành viên. Các thành viên được bầu có nhiệm kỳ 2 năm. Chủ tịch đương nhiệm của Hiệp hội là TS. Amanda Laugesen, Giám đốc Trung tâm Từ điển Quốc gia Úc; Phó Chủ tịch đương nhiệm là GS. Tania Ka'ai, Giám đốc Trung tâm Telpukarea, Viện Ngôn ngữ Māori Quốc gia.

Danh sách các Ủy ban của Hiệp hội qua các thời kỳ như sau:

Ủy ban nhiệm kỳ 2015 - 2017 bao gồm:

Chủ tịch: Julia Miller; Phó Chủ tịch: Michael Walsh; Thư ký: Mary Salisbury; Thủ quỹ: Amanda Laugesen; Ủy viên: Hemi Dale, Tania Ka'ai, Ena Manuireva, Jasmin Morley, Adam Smith và Ghil'ad Zuckermann.

Ủy ban nhiệm kỳ 2017-2019 bao gồm:

Chủ tịch: Amanda Laugesen; Phó Chủ tịch: Tania Ka'ai; Thư ký: Julia Miller; Thủ quỹ: Julia Robinson; Ủy viên: Hemi Dale, Jeanette King, Keao NeSmith, John Patolo, Michael Walsh và Ghil'ad Zuckermann.

Ủy ban nhiệm kỳ 2019-2021 bao gồm:

Chủ tịch: Tania Ka'ai; Phó Chủ tịch: Michael Walsh; Thư ký: Tania Smith; Thủ quỹ: Amanda Laugesen (Nguyên Chủ tịch nhiệm kỳ trước); Ủy viên: Hemi Dale,

Jeanette King, Sydney Kingstone, Julia Miller, David Nathan, Keao NeSmith, John Patolo, Julia Robinson, Jaky Troy và Ghil'ad Zuckermann.

3.2. Hội thảo

Hoạt động khoa học quan trọng được tổ chức thường xuyên tại Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương, đó là các hội thảo quốc tế. Hai năm một lần Hiệp hội sẽ tổ chức một hội thảo về các chủ đề khác nhau liên quan đến từ điển học. Ban đầu, từ năm 1990 đến năm 1998, các hội thảo quy mô nhỏ hơn được gọi là các buổi họp khoa học được tổ chức tại Úc, cụ thể: tổ chức tại Trường Đại học Macquarie năm 1990; tại Trường Đại học Sydney năm 1992; tại Trường Đại học La Trobe năm 1994; tại Đại học Quốc gia Úc năm 1996; tại Trường Đại học Queensland năm 1998. Từ năm 1999 đến năm 2017, các hội thảo được tổ chức với quy mô lớn hơn và được tổ chức luân phiên ở các trường đại học khác nhau tại Úc và New Zealand, quần đảo Cook. Cụ thể: tổ chức tại Đại học Quốc gia Úc năm 1999; tại Đại học Melbourne, Úc năm 2000; tại Đại học Quốc gia Úc năm 2002; tại Đại học Sydney, Úc năm 2004. Từ năm 2005 đến năm 2009, hội thảo khoa học diễn ra mỗi năm một lần, lần lượt ở các nơi như sau: Đại học Melbourne, Úc (2005); Đại học Queensland, Úc (2006); Đại học Adelaide, Úc (2007); Đại học Victoria của Wellington, New Zealand (2008); Đại học Macquarie, Úc (2009). Từ năm 2011 đến năm 2017, hội thảo được tổ chức 2 năm một lần, cụ thể: diễn ra tại Đại học Quốc gia Úc năm 2011; diễn ra tại Đại học Adelaide, Úc năm 2013; diễn ra tại Đại học Massey, Albany, New Zealand năm 2015 và năm 2017, hội thảo diễn ra tại Đại học Nam Thái Bình Dương, Quần đảo Cook.

Mỗi hội thảo có một chủ đề riêng, xoay quanh các vấn đề liên quan đến từ điển học, ví dụ: *Các loại từ điển: Việc sử dụng và người sử dụng* (Dictionaries: Uses and Users) (Hội thảo năm 2006); *Từ vựng chuyên ngành và từ điển* (Specialist Vocabulary and Dictionaries) (Hội thảo năm 2007); *Các vấn đề, hình thức và chức năng của Từ điển học* (Faces, Forms, and Functions of Lexicography) (Hội thảo năm 2008); *Những đổi mới trong Từ điển học* (Innovations in Lexicography) (Hội thảo năm 2009); *Từ điển trong và ngoài lớp học* (Dictionaries inside and outside the classroom) (Hội thảo năm 2011); *Các từ có nguy cơ bị biến mất và dấu hiệu hồi sinh* (Endangered words, and Signs of Revival) (Hội thảo năm 2013); *Phân tích các từ như một tổ chức xã hội: kỷ niệm 40 năm Tuyên bố Helsinki 1975 về Từ điển học* (Analysing Words as a Social Enterprise: Celebrating 40 Years of the 1975 Helsinki Declaration on Lexicography) (Hội thảo năm 2015); *Sự giao thoa giữa các câu chuyện truyền miệng, truyền thống, từ điển học và phương tiện truyền thông mới* (Intersections between oral narratives, traditions, lexicography and new media) (Hội thảo năm 2017);... Trong mỗi hội thảo có các tham luận với các chủ đề nhỏ được các tác giả trình bày xung quanh chủ đề chính của hội thảo. Chẳng hạn: Hội thảo năm 2017 tổ chức tại Đại học Nam Thái Bình Dương, Quần đảo Cook với chủ đề là: *Sự giao thoa giữa các câu chuyện truyền miệng, truyền thống, từ điển học và phương tiện truyền thông mới* (Intersections between oral narratives, traditions, lexicography and new media) có khoảng 23 báo cáo chuyên môn với các vấn đề cụ thể như: *Từ điển ngôn ngữ học và các nhà ngôn ngữ từ A đến Z* (The lexicon of linguistics and

linguists from A to Z) của Michael Walsh; *Sự cho quyền mang tính xã hội thông qua Từ điển học: đánh giá về Từ điển Venda: Tshivenda - Tiếng Anh (Social empowerment through lexicography: An Evaluation in Venda Dictionary: Tshivenda - English)* của Munzhedzi James Mafela; *Các khía cạnh ngôn ngữ học thần kinh và các cách tiếp cận ngôn ngữ học sinh học đối với chủ nghĩa đa ngôn ngữ và sự biến mất của từ vựng của các ngôn ngữ (được minh họa dựa trên các ví dụ của một số ngôn ngữ bản địa Úc, Canada và Châu Âu) (Neurolinguistic aspects and biolinguistic approaches of/to multilingualism and attrition of lexis (demonstrated on examples of some Indigenous languages of Australia, Canada and Europe))* của Peter Kosta; *Các từ vay mượn tiếng Đức ở Châu Đại Dương - Từ điển học Internet về sự tiếp xúc ngôn ngữ (German loanwords in Oceania - Internet lexicography of language contact)* của Stefan Engelberg; *Phân tích lời nói của giáo viên trong một lớp học chuyên sâu tiếng Māori (Analysing teacher speech in a Māori immersion classroom)* của Jeanette King, Mary Boyce, Christine Brown; *Trở lại với tương lai của ngôn ngữ thứ nhất (Back to the future of the first language)* của Peter Cleave; *Học viên người Nhật học tiếng Anh như một ngoại ngữ sử dụng các ví dụ minh họa trong từ điển dành cho người học tiếng Anh như thế nào (How Japanese EFL learners use illustrative examples in learners' dictionaries)* của Naho Kawamoto; *Học ngôn ngữ, dạy ngôn ngữ và yêu ngôn ngữ (Learning language, teaching language and loving language)* của Jennifer Leauga; *Các ví dụ từ điển hay được xem lại: Mô hình hóa các yếu tố quan trọng của các ví dụ minh họa trong từ điển dành cho người học (Good dictionary*

examples revisited: The modeling of determining factors for illustrative examples in learner's dictionaries) của Yukio Tono và Naho Kawamoto;...

Các chủ đề của mỗi hội thảo đưa ra đều là những vấn đề liên quan đến việc nghiên cứu và biên soạn từ điển mà đang có được sự quan tâm mạnh mẽ của các nhà từ điển học trên thế giới.

Thông tin về các hội thảo do Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương tổ chức đều có thể được tìm thấy ở trang web của Hiệp hội theo đường dẫn sau: <https://www.adelaide.edu.au/australex/conferences/>.

3.3. Các xuất bản phẩm

Hội thảo năm 2013 và năm 2015 được in kỷ yếu: kỷ yếu Hội thảo năm 2013 với chủ đề: *Endangered words, and Signs of Revival (Các từ có nguy cơ bị biến mất và dấu hiệu hồi sinh)*, được biên tập bởi Ghil'ad Zuckermann, Julia Miller và Jasmin Morley, xuất bản năm 2014, ISBN 978-0-646-92900-2; kỷ yếu Hội thảo năm 2015 với chủ đề: *Analysing Words as a Social Enterprise: Celebrating 40 Years of the 1975 Helsinki Declaration on Lexicography (Phân tích các từ như một tổ chức xã hội: kỷ niệm 40 năm Tuyên bố Helsinki 1975 về Từ điển học)*, được biên tập bởi Julia Miller, xuất bản năm 2016, ISBN 978-0-646-98173-4.

Hội thảo từ năm 2017 trở đi không được in kỷ yếu nữa mà chỉ xuất bản ở dạng điện tử trực tuyến. Người tra cứu có thể tham khảo tại đường dẫn: https://www.australex.org/?page_id=27.

3.4. Các nguồn tài liệu

Trên trang web của Hiệp hội có cung cấp các đường dẫn kết nối với các địa chỉ cung cấp các thông tin tài liệu liên quan đến các

vấn đề mà Hiệp hội quan tâm, chẳng hạn: *The LINGUIST List* (Danh sách các nhà Ngôn ngữ học) - Cộng đồng các nhà ngôn ngữ học quốc tế trực tuyến, do Đại học Đông Michigan (Eastern Michigan University) điều hành, là diễn đàn để các nhà ngôn ngữ học hàn lâm có thể thảo luận và trao đổi các thông tin và các vấn đề về ngôn ngữ học; *WordNet Home Page* (Trang chủ mạng từ) - cơ sở dữ liệu từ vựng lớn về tiếng Anh; *K DICTIONARIES* (Từ điển K) - người sáng tạo nội dung theo định hướng công nghệ, cung cấp các nguồn từ điển học chất lượng cho nhiều ngôn ngữ ... dữ liệu có sẵn cho tất cả các loại phương tiện truyền thông, vì mục đích giáo dục, chuyên môn và mục đích chung, có bản tin hàng năm; *Auslan Signbank* (Ngân hàng ký hiệu các ngôn ngữ Úc) - Từ điển tương tác Ngôn ngữ ký hiệu Úc; *Australian languages* (Các ngôn ngữ Úc) và các liên kết về từ điển học khác như: *Living Archive of Aboriginal Languages* (Kho lưu trữ sống về ngôn ngữ thổ dân); *List for discussion of lexicography* (Danh sách thảo luận về từ điển học); *Dictionary Research Centre* (Trung tâm Nghiên cứu Từ điển); *Lexicography MasterClass* (Lớp cao học về Từ điển học);... Người tra cứu có thể tham khảo tại đường dẫn: https://www.australex.org/?page_id=33.

3.5. Mối quan hệ với các hiệp hội khác

Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương có mối quan hệ với các hiệp hội từ điển học khác như: African Association for Lexicography - AFRILEX (Hiệp hội Từ điển học Châu Phi); European Association for Lexicography - EURALEX (Hiệp hội Từ điển học Châu Âu); Asian Association for Lexicography - ASIALEX (Hiệp hội Từ điển học Châu Á);...

4. Kết luận

Trên đây là những thông tin cơ bản về Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương: sự hình thành; mục đích và các vấn đề mà hiệp hội quan tâm; tổ chức: các thành viên, các ủy ban lãnh đạo Hiệp hội; các hoạt động của Hiệp hội: hội thảo, xuất bản, cung cấp tài liệu tham khảo, các xuất bản phẩm và các mối quan hệ với các tổ chức và hiệp hội khác trên thế giới chuyên hoạt động về lĩnh vực từ điển học. Những thông tin về Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương gợi ý về tiềm năng hợp tác của Viện Từ điển học và Bách khoa thư Việt Nam với Hiệp hội trong việc trao đổi những kinh nghiệm học thuật về nghiên cứu và biên soạn từ điển và bách khoa thư. Trong tương lai, Viện Từ điển học và Bách khoa thư Việt Nam có thể chủ động tham gia vào các hội thảo và các buổi trao đổi học thuật mà Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương tổ chức cũng như mời các thành viên của Hiệp hội Từ điển học Châu Đại Dương tham gia các hội thảo quốc tế tổ chức tại Viện, hoặc các buổi giao lưu trao đổi học thuật, tài liệu nghiên cứu về từ điển học và bách khoa thư học.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Thị Thu Hào, “Hội Từ điển học Châu Á”, *Từ điển học và Bách khoa thư*, số 1 (63), tr.52-55, 2020.
- [2] Nguyễn Thị Thanh Nga, “Từ điển Ngữ văn: thực trạng và triển vọng”, *Từ điển học và Bách khoa thư*, số 2, tr.39-45, 2009.
- [3] Hồ Hải Thụy, “Từ điển và Từ điển học”, *Từ điển học và Bách khoa thư*, số 2, tr.71-73, 2009.
- [4] Hà Học Trạc, *Lịch sử - Lý luận và thực tiễn biên soạn bách khoa toàn thư*, Nxb. Từ điển bách khoa, Hà Nội, 2004.
- [5] Phạm Hùng Việt, “Tập chí Từ điển học và Bách khoa thư trước nhu cầu nghiên cứu, trao đổi tri thức học thuật trong thời kỳ mới”, *Từ điển học và Bách khoa thư*, số 2, tr.2-4, 2009.
- [6] <https://www.australex.org>.